

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

✘ (3ο μέρος του άρθρου “Περί Ελευθερίας”)

Η Ελευθερία ως Ιδέα έχει αναπόφευκτα μία καθολικότητα, δηλαδή ισχύει για τα πάντα, έστω και αν αυτό θα επιτευχθεί σε ένα μακρινό μέλλον. Ο,τιδήποτε δεν έχει αυτή την καθολικότητα δεν αποτελεί ιδέα αλλά μία επιθυμία που για να επιβληθεί ως ορθή προσπαθεί να περιβληθεί με το κύρος μίας μεγάλης Ιδέας, όπως κάνει ο ολοκληρωτισμός υπό το πρόσχημα της ελευθερίας ή της ασφάλειας ή άλλης δικαιολογίας.

Η ύπαρξη κοινωνίας, που είναι αναπόφευκτη, ήδη θέτει εκ των πραγμάτων την ανάγκη για ευθύνη. Η ίδια η τάση για αυτοσυντήρηση αποτελεί ένα είδος ιδιότυπης ευθύνης, αν και κυρίως απέναντι στον εαυτό και όχι στους άλλους. Η ευθύνη είναι ένας βαθύς δεσμός ανάμεσα στα αίτια και την αλυσίδα των αποτελεσμάτων τους, όπου δηλαδή από το ένα μέρος έχουμε ως αίτια τις τωρινές επιλογές μας με τις πράξεις μας και τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειές τους και, από το άλλο μέρος, τις βαθιές ανάγκες μας που είναι ακόμη αδιάγνωστες και περιμένουν να βρουν ένα πεδίο συνείδησης κατάλληλο για την έκφρασή τους και που μπορεί να εμποδίζονται από αυτές τις επιλογές μας. Π.χ. αναλώνουμε τη νεότητα στην απόκτηση πλούτου και θέσης, ενώ μια άλλη πλευρά του εαυτού μας επιζητεί τη συναισθηματική ολοκλήρωση, αλλά αυτή η τελευταία δεν μπορεί να συμβεί στο πλαίσιο μιας τέτοιας ζωή και έτσι δημιουργεί την αίσθηση του ανικανοποίητου. Το κυνήγι του πλούτου έχει συγκεκριμένα αποτελέσματα σε μήκος χρόνου και αναγκαστικά στο τέλος θα κρίνουμε αν σταθήκαμε υπεύθυνοι απέναντι στις πιο λεπτές ανάγκες μας. Αυτό είναι ένα παράδειγμα πολύ σύνηθες και απλό, αλλά δραματικά συχνά συμβαίνουν. Αυτό φαίνεται να περιστρέφεται μόνον γύρω από τον εαυτό, αλλά στην πραγματικότητα είναι αποκάλυψη της βαθιάς ανάγκης για σχέση.

Ένα τελευταίο σημείο για τη φύση της Ελευθερίας και της σχέσης της με την Ευθύνη είναι το εξής: Επειδή η πλήρης και αληθινή ελευθερία αναφέρεται εκ των πραγμάτων στην Ολότητα, πρέπει να γίνει σαφές ότι η Ολότητα συμπεριλαμβάνει στην ελευθερία της και την ευθύνη, γιατί απλώς δεν υπάρχει κανείς άλλος για να την ρίξει επάνω του! Δηλαδή, **η Ολότητα δεν ρυθμίζεται από τον δυαδισμό** και αυτό οι άνθρωποι το ξεχνάνε. Η απόλυτη ελευθερία που φαντασιώνονται πολλοί είναι λίγο τρομακτική για τους ανθρώπους, δεν έχουν ιδέα πόσο φοβερή μπορεί να είναι και, απλώς, με τους μαξιμαλισμούς προσπαθούν μερικές φορές να δικαιολογήσουν την φυγή από τις ευθύνες ή να δημιουργήσουν τη γοητεία της εκκεντρικότητας, που όμως δεν είναι ελευθερία.

Ελευθερία, φόβος και πλάνη

Ας έλθουμε τώρα στο ζήτημα του φόβου και της πλάνης.

Είναι εξαιρετικά παράδοξο να επιζητούν οι άνθρωποι την ελευθερία τους και ταυτόχρονα να αποδέχονται ως ρυθμιστή της ζωής τους τον φόβο. Όσο ο φόβος ρυθμίζει τη ζωή, δεν υπάρχει αληθινή πρωτοβουλία, ούτε ελευθερία, ούτε ειρήνη. Η μετατροπή του φόβου σε κυνισμό και σκληρότητα δεν αλλάζει αυτό το γεγονός: ο άνθρωπος παραμένει ανελεύθερος αλλά με τρόπο ενεργητικό και επιβλαβή για τους άλλους. Δηλαδή, η ουσιώδης παθητικότητα καλύπτεται από την ενεργητικότητα της επιθυμίας.

Η πλάνη, από το άλλο μέρος, είναι η άγνοια της αλήθειας, αλλά χωρίς αλήθεια δεν είναι δυνατόν να είναι κανείς αληθινά ελεύθερος, γιατί η ελευθερία δεν μπορεί να λειτουργεί εν κενώ, προς το πουθενά. Αυτό θα είναι απλώς μία ελεύθερη κίνηση μέσα στα πλαίσια της ανελευθερίας. Και οι περισσότερες επιθυμίες κινούνται ελεύθερες στο πεδίο της πλάνης και μιας τέτοιας ανελευθερίας.

Κατανόηση της Ελευθερίας και οι άμεσες ανάγκες

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι δεν πρέπει να φροντίζουμε για τη διασφάλιση της ελευθερίας μας στο πεδίο των άμεσων αναγκών μας. Σημαίνουν απλώς και μόνον ότι θα πρέπει σοβαρά να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε βαθύτερα τα προβλήματα της ελευθερίας, αν θέλουμε να λύσουμε τα ζητήματα οριστικά. Όσο δεν το κάνουμε, αντιμετωπίζουμε μόνον το πεδίο των αποτελεσμάτων για πολύ λίγο χρόνο και φέρνουμε τις επόμενες γενιές προ χαοτικών τετελεσμένων – όπως έχει γίνει ως σήμερα. Όσο δεν το κάνουμε, ουσιαστικά θέλουμε να προλάβουμε να ζήσουμε εμείς καλά προτού προκύψουν τα αρνητικά αποτελέσματα των ελλείψεων αυτών και χωρίς να μας ενδιαφέρουν οι επόμενοι. Αυτό συμβαίνει επειδή, όταν ασχολείται κανείς κυρίως ή μοναδικά με τα άμεσα προβλήματα αδιαφορώντας για την εμφάνιση της κατανόησης, πάντοτε καταλήγει με έμφαση ή σε προσωπικό “βόλεμα” ή στην καλύτερη περίπτωση στη δημιουργία θεσμών, οι οποίοι όμως αναπόφευκτα με τον χρόνο αποδιοργανώνονται και καταστρέφονται, γιατί δεν μπορούν να λειτουργήσουν μόνοι τους χωρίς τους ανθρώπους. Η σημερινή κατάσταση είναι απόδειξη αυτού του γεγονότος. Σχετικά με το θέμα βλέπετε το άρθρο [“Ιδέες, Θεωρία και Πράξη: προσδοκίες και αντιφάσεις”](#).

Είναι πάρα πολλά αυτά που μπορούν να ειπωθούν για το ζήτημα όπως πώς χρησιμοποιούμε την ελευθερία μας, ποια είδη ελευθερίας μας ενδιαφέρουν και με ποιον τρόπο θα συνδυαστεί η κοινωνία με την ατομική ελευθερία, ποια η σχέση ελευθερίας και στρεβλώσεων, η σχέση ενεργού πολίτη και πολιτικών ελευθεριών κ.ο.κ. Αλλά αυτά θα πρέπει να προσεγγισθούν με άλλα κείμενα. Επίσης, η ιδέα της Δικαιοσύνης και η ανάγκη για ασφάλεια συνδέονται πολύ στενά με τις τρεις μεγάλες Ιδέες, πράγμα που θα απαιτήσει προσπάθεια για άλλη ανάπτυξη. Σε κάθε περίπτωση, ωφέλιμο είναι για τον καθένα να στοχαστεί κάπως βαθύτερα για τα θεμελιώδη αυτά προβλήματα της ζωής και να αφήσει ένα θετικό αποτύπωμα για τις μελλοντικές γενιές.

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ

3/10/2017

Φωτο : Γιάννης Ζήσης